

**FATMA
AYDEMIROVÁ**

Džinové

Host

**SPIEGEL
BESTSELLER**

**FATMA
AYDEMIROVÁ**

Džinové

Brno 2024

Přeložila Viktorie Hanisová

*Autorka děkuje berlínskému senátu za pracovní stipendium
a Vile Aurora za pobytové stipendium.*

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4
směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele práv zakázána.

Dschinns

© 2022 Carl Hanser Verlag GmbH & Co. KG, München

Cover images by Yaroslav Danylchenko on Freepik,

Magdaléna Lindauerová and Jana Kománková

Translation © Viktorie Hanišová, 2024

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2024

(elektronické vydání)

Překlad této knihy podpořil Goethe-Institut

The translation of this work was supported by a grant
from the Goethe-Institut

ISBN 978-80-275-2154-8 (PDF)

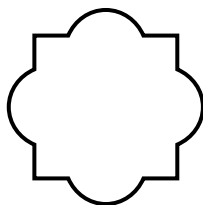
ISBN 978-80-275-2155-5 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2156-2 (MobiPocket)

Věnováno R.

**... obrazy, které jsme nikdy
neviděli a pak jsme si
na ně vzpomněli.**

— WALTER BENJAMIN —

HÜSEYINE... Víš, kdo vlastně jsi, Hüseyine, když rozpoznáváš lesklé kontury své tváře v prosklených balkonových dveřích? Když je otevíráš, vcházíš na balkon a teplý vzduch tě pohladí po tváři a zapadající slunce svítí mezi střechami obytných bloků v Zeytinburnu jako obrovská žárovka? Promneš si oči. Možná, říkáš si, možná že každá překážka a každá rozpolcenost v tomto životě sloužily jen tomu, abys tu jednou stál a věděl: Zasloužil jsem si to. Potem na svém čele.

Slyšíš první večerní modlitbu z balkonu svého bytu, svého prostorného bytu 3+1 ve čtvrtém poschodí, na který jsi pracoval a spořil skoro třicet let, zatímco jsi vychovával čtyři děti a své ženě zajišťoval sice skromný, ale nikdy ne nuzný život. Žil jsi život na tři směny, Hüseyine, bral sis všechny nedělní a sváteční služby a přesčasy, snažil ses v kovozpracujícím podniku získat veškeré možné příplatky, abys uživil rodinu, mladšímu synovi mohl koupit kopačky, vyrovnal dluhy starších dětí a odložil si trochu stranou. A teď jsi to konečně dokázal. Je ti devětapadesát

a jsi majitel bytové jednotky. Až Ůmit za pár let dostuduje, budeš moct konečně opustit Německo, tu studenou, bezcitnou zemi, a pak budeš mít tenhle byt v Istanbulu se svým jménem na zvonku. Hüseyine! Konečně jsi našel místo, kterému můžeš říkat domov.

Užívej si to, Hüseyine. Poslouchej, jak hlasitá hudba z pouličních obchodů utichá a je slyšet už jen ezán a troubení a hlasy milionů lidí, kteří se nadále potulují ulicemi. Zaposlouchej se do křiku racků. Nasaj vlhký vzduch, který je cítit po výfukových plynech a spálených odpadcích, ještě pár minut spočiň pohledem na hemžení tam dole mezi domy, než se půjdeš pomodlit.

Podívej, naproti otevřela pobočka restauračního řetězce Lahmacun Ibrahima Tatlısese. Dříve se ti jeho písničky moc líbily, Hüseyine, sehnal sis jeho desku, každý večer sis doma otevřel láhev pšeničného piva, po zasyčení víčka láhve následovalo chrastění gramofonu a zvuk bağlamy na začátku alba *Tükendi Nakdi Ömrüm*. Vzpomínáš si, Hüseyine, jak jsi při těch písničkách vykouřil tolik cigaret, že se tvoje tělo rozplynulo v jediném oblaku bílého dýmu v úzké kuchyňce na konci chodby, té dlouhé tmavé chodby. Cítil jsi s Ibou, protože ve svých písních zpíval o všech lidech, které nikdo neposlouchal, o chudých a tmavých a tvrdě pracujících lidech této země, takových jako ty, Hüseyine. A cítil jsi s Ibou, protože i on odložil jazyk svých rodičů jako nepotřebný pytel oblázků.

Teď už ale Iba nemůžeš vystát, dokonce se ti hnusí, když každý páteční večer poskakuje v televizi a žvaní nesmysly a civí na břišní tanečnice, tenhle nečestný muž, jenž nechal zastřelit prostého obchodníka na trhu v Urfě, protože ho odmítl obsloužit. Aspoň tak to stálo v novinách.

Ne, Hüseyine, při vši úctě to není typ člověka, jehož kazety si chceš kupovat a poslouchat. Ibo navíc přešel z lidové hudby na arabesky a ty ses už dávno vzdal alkoholu i tabáku a bez alkoholu se tyhle arabesky skoro nedají snést. A i kdyby ano: Co by ti mohly dát písničky takového člověka? Muže, který bije svoje ženy a ještě se tím veřejně chlubí? Nic. Ale na Perihan a Hakana a Ümita tahle restaurace určitě udělá dojem. Vždyť patří nejslavnějšímu člověku v zemi, a ty nebudeš nic namítat, Hüseyine, až tam tvoje děti budou den co den chodit, aby si nacpaly břicha.

Naopak, jídlo jim ještě zaplatíš a budeš je přítom klidně pozorovat a těšit se z toho, že díky tobě konečně můžou každé léto trávit v Istanbulu, v tom nádherném městě, kvůli kterému se během staletí vedla celá řada válek a prolilo tolik krve, všechno zbytečně. Nikdo totiž nepochopil, že tohle město se nedá dobýt, nikdy a nikým. Tohle město si totiž nakonec vždycky podmaní tebe. Nakonec nebudeš víc než další vrstvou prachu na zemi u nohou nových dobytých se stejnými touhami a i ty Istanbul jednou pojme a zhltně a promění v prach a nasytí se jimi a bude dál a dál růst do ještě zářivější krásy.

A ty, Hüseyine, už když jsi sem prvně přijel, jsi věděl, že se do Istanbulu jednou vrátíš. Tehdy jsi přijel vlakem z vesnice a v Istanbulu zůstal týden u příbuzných, až pak jsi nasedl do autobusu a potom do vlaku mířícího do jižního Německa, aby ti tam přidělili práci. Postavili tě do řady s ostatními gastarbeitery, prohlíželi si vaše nahá těla a podívali se vám i do spodků. To bylo na jaře roku 1971.

Německo nebylo takové, jaké sis ho vysnil, Hüseyine. Doufal jsi v nový život. A dostalo se ti samoty, která se v nový život nikdy nepromění, protože samota je smyčka,

neustálé opakování stejných vzpomínek v hlavě, je to hledání stále nových ran v dávno zmizelém já, je to touha po lidech, které jsi nechal doma. Ale co jsi měl dělat, Hüseyine? Do své vesnice ses přece jen tak vrátit nemohl. A tak jsi zůstal a dělal to, co jsi dělat musel, aby tvůj příchod sem měl aspoň nějaký smysl.

Jak ten čas letí, Hüseyine. Za posledních osmadvacet let svého života jsi vydělal takové peníze, o jakých by sis v Turecku mohl nechat jen zdát. Zasloužil sis je, protože ses nikdy neštítel práce, kterou žádný Němec nechtěl dělat. Netušil jsi, že tvoje tělo bude tak brzo a tak dlouho před důchodovým věkem stejně vyčerpané jako německé hospodářství po sjednocení. V okamžiku, kdy se obě únavy střetly a kovoobráběcí podnik zkrachoval, jsi stejně jako většina tvých kolegů chtěl odejít do předčasného důchodu, ale nikdo ti nedal lékařské potvrzení, ačkoli záda se ti po všech těch letech u tavicí pece zkroutila do písmene C a koleno tě bolelo i po krátké procházce.

Ale všechno to mělo důvod, Hüseyine. Z čeho byste žili, doma tři děti a důchod jen devět set marek? Z tvých úspor? Měl ses vzdát tohoto bytu, Hüseyine, jen proto, aby sis mohl začít užívat klidu o pár let dřív, ale navždy v Německu? Samozřejmě že ne, Hüseyine. A tak jsi šel do jiné továrny, kde sice platili méně a nedávali tolik příplatků, ale stačilo to, abys úspory na vše potřebné ještě trochu navýšil, abys měl víc odpracovaných let na důchod. A skládání kartonu jsi po všech těch letech tavení kovových zbytků při patnácti stech stupních nemohl nazývat pořádnou prací. A tak ses lopotil dalších pět let, Hüseyine, až jsi loni osobně a přezdvorně požádal šéfa lepenkářů o propuštění. Vyšel ti vstříc a ty sis konečně našel čas, aby ses poohlédl po bytě

v Istanbulu. Čas, aby ses mohl znovu věnovat své víře, která už mnoho let vadla jako nezalévaná květina. Čas, aby ses mohl zaposlouchat do svého nitra a uzavřít smír se svými démony. A příští týden, až ti bude šedesát, konečně dostaneš důchod i ty, Hüseyine. Říkají tomu předčasný důchod, ale tobě na něm nic předčasného nepřipadá.

Jak ten čas letí. Kdo ví, možná už se do Německa nevrátíš, možná prostě zůstaneš tady. A až sem Emine a děti přijedou a uvidí, jak pěkný byt jsi pro ně zařídil, možná tu budou chtít taky zůstat. Třeba tu Ümit dokončí školu. Možná se tu Perihan a Hakan zamilují a konečně uzavřou manželství. Děsíš se té myšlenky, Hüseyine, ale proč vlastně? Copak jsi to tenkrát nebyl ty, kdo své nejstarší dceři Sevdě zoufale chtěl najít muže, kdo jí dal ultimátum, když jí bylo sedmnáct a půl? Vezmeš si toho, nebo onoho, rozhodni se, ale jednoho z nich si vezmeš a založíš rodinu, pak si aspoň nebudeme muset dělat starosti, co s naší Sevdou udělá Německo, naší Sevdou, která chce od života vždycky příliš, která se nikdy nespokojí s tím, co má a čeho může dosáhnout. Copak to nebyl tvůj nápad, Hüseyine, dostat tak Sevdu do bezpečí? Copak to nebyl tvůj nápad, zničit její sny?

Sevda si však, ubohý Hüseyine, dělala, co chtěla, a dělá to i se dvěma dětmi na krku. Copak to nevidíš? A teď si děláš starosti s Perihan a Hakanem, přitom bys už dávno měl vědět, Hüseyine, že starosti o děti tě jen málokdy přivedly ke správným rozhodnutím. Vždyť ty se usmíváš, Hüseyine. To bys taky měl, koneckonců přišel ten šťastný den, možná ten nejlepší den v tvém životě.

Veškerý nábytek už je na místě. Stěhováci ho rozestavěli podle tvých představ, zrcadlo a těžkou manželskou postel

pro Emine a pro tebe do zadního pokoje, vzorované skládací pohovky pro děti do dvou malých ložnic. V obývacím pokoji stojí zdobený příborník z tmavého leštěného dřeva, přesně podle Eminina vkusu. Příborník se jí bude líbit, tím si jsi jistý.

Emine, kterou miluješ od prvního okamžiku, kdy jsi ji zahlédl v sousední vesnici. Zrovna ses vrátil z vojny, trochu pomatený, trochu zlomený, a najednou před tebou na ulici prošla takhle mladá dívka se svěšenou hlavou, bílá jako chomáček bavlny. Hned druhý den jsi šel žádat o její ruku, k její tetě, protože Eminini rodiče byli tenkrát už dávno mrtví. Teta se snažila skrýt úsměv, protože nechtěla odhalit své bezzubé čelisti, ale vypadala přešťastně, že bude mít o jeden hladový krk na starosti méně.

Už je to třiatřicet let. A vždycky jsi Emine miloval, více než sebe, i těch osm let, kdy jsi byl od ní tak daleko, sám v Německu, pořád jsi na ni myslel, každou noc jsi o ní při usínání snil. O vůni růžové vody, kterou si ráno vtírala za ušní lalůčky, o chladu, jenž prostupoval její pokožku, i když byla pod dvěma tlustými peřinami. Ani jedna z německých žen, které jsi za těch osm let potkal v hospodách u řeky, nemohla utěšit tvou touhu po Emine, naopak, čím blíž jsi k těm ženám měl, tím víc jsi toužil po své Emine.

A pak jsi ji konečně mohl vzít i s dětmi k sobě, čekání skončilo. Nastěhovali jste se do tmavého přízemního bytu ve žlutém věžáku hned u továrny, kde bydleli jen Turci a Italové a jedna stará německá vdova. Dělalí jste to nejlepší, co jste mohli, abyste své děti poslali na lepší školu, než jaká by ve vaší vlasti byla vůbec možná. Dali jste jim všechno, tedy všem kromě Sevdy. Ale první dítě je vždycky

experiment, co naděláš, lidé dělají chyby, ale s dalšími dětmi už to zvládnou lépe, že ano, Hüseyine? U prvního, jen u toho úplně prvního.

A teď, Hüseyine, zase čekáš na Emine, jenže tentokrát je v Německu ona a ty jsi v Turecku. Příští týden za tebou přijede, s Hakanem, Perihan a malým Ůmitem, který má konečně letní prázdniny. Přiletěl jsi dřív, abys připravil byt. Halime Baciová, milá sousedka zespodu, ti na neděli sehnala uklízečku, která to tu všechno pěkně uklidí. Nahlédneš do kuchyně, Hüseyine, kam vedou druhé balkonové dveře. Leží tam meruňky zabalené do novinového papíru, které sem odpoledne přinesla Halime Baciová. Máš štěstí, Hüseyine, že jsi narazil na tak ochotnou a slušnou sousedku, něco takového už není samozřejmě ani tady.

Ezán už sice skončil, Hüseyine, ale to nevadí, že se jednou pomodlíš o pět minut později. A tak otevřeš dveře, vejdeš do kuchyně, vybalíš ovoce a podržíš ho pod tekoucí vlažnou vodou. Balkonové dveře necháš otevřené, aby se zápach nového nábytku vyvětral. Meruňky už lehce měknou, tak je máš nejradši. Jsou sladké a téměř na kaši.

Jednu sníš a pak ještě jednu. A právě chceš odběhnout do koupelny, Hüseyine, aby ses připravil na modlitbu. Zrovna ses rozhodl, že si lepkavé prsty neумыješ v kuchyni, ale přímo ve vaně, kde si opláchněš i ruce a obličej a paže a hlavu a uši a krk a nohy, zrovna jsi udělal první krok z kuchyně do chodby a najednou ucítíš ostré bodání v levé paži.

Říkáš si, jestli ses předtím při pomáhání stěhovákům, kteří nesli chodbou dva gauče a tři spací pohovky a snažili se tvoji pomoc s díky odmítnout, příliš nepřepínal. Ale tak těžké ty pohovky zase nebyly. Bolest nepolevuje. Bodá. Znovu a znovu. Je jako sekera, která ti púlí maso, Hüseyine.

Ze strachu ti na zátylku vyraší pot, tvoje tělo tenhle druh bolesti nezná. A najednou se tvůj hrudník sevře, jako by se celý tvůj trup stahoval do velikosti knoflíku. Zarazíš se, Hüseyine. Stojíš tam s rukama překříženýma na prsou, jako by ses objímal. A musíš se posadit. Uděláš dva kroky směrem k obývacímu pokoji, kde stojí nový jídelní stůl s novými čalouněnými židlemi, ale během těch dvou kroků tě najednou přepadne taková nevolnost, že chceš radši rychle do koupelny, ale to už nestihneš a tvoje tělo se zlomí dopředu a ty se vyzvracíš před vstupními dveřmi doprostřed vaší předsíně.

Rozkašleš se, svalíš se na kolena a co nejhlasitěji zakřičíš na sousedku Halime Baciovou. Oběma rukama bušíš do podlahy, ale nevíš, jestli to bušení je vůbec slyšet. Svět se točí, v rychlém sledu vidíš kousky meruněk na dýhované dubové podlaze. Tvoje tělo se pokouší z kleku vstát, ale nedokáže to, Hüseyine, všechno je příliš těžké, příliš těsné, nesmírně, tvým hrudním košem škube jedna křeč za druhou, a zatímco křičíš po Halime, vymrštíš se vzhůru a ztratíš rovnováhu a tvoje tělo žuchne na podlahu do tvých zvratků.

Vší silou držíš hlavu nahoře, zakřičíš, lapáš po dechu, zase zakřičíš a najednou slyšíš na chodbě hlas Halime Baciové, klapání jejích trepek, které k tobě stoupají po kamenných schodech, křeč v tvém trupu na dvě vteřiny zmizí, nějak se ti podaří v oněch dvou vteřinách zvednout ruku ke klíče a otevřít vstupní dveře, vtom přijde další křeč, ještě silnější, bolest tak ostrá, tak hořká, jakou jsi ještě nikdy nepocítil, vydereš ze sebe výkřiky, které znějí tak podivně, že je sám nepoznáváš, ty výkřiky musejí přicházet zvenčí, ty zvuky se přece nemohly vydrat z tebe.

Nad sebou vidíš dlouhý, oválný, polekaný obličej Halime Baciové. Nerozumíš tomu, co říká, ale její tvář se chvěje, je vyděšená a bledá. Je to zrcadlo, v němž vidíš, v jakém stavu se nacházíš, Hüseyine.

Mlhavá myšlenka v tvé hlavě se náhle zcela rozjasní: Je konec. Hotovo. Šmytec. Tak takhle umřeš. Ve vlastních zvracích, tvořených kašovitým ovocem, v bytě, o němž jsi celý život snil, umřeš jen tak, aniž uvidíš lesk v Emininých očích, až sem poprvé vstoupí, aniž pocítíš mladistvé vzrušení mladší dcery a svých dvou synů, nic z toho nezažiješ, ani jak objeví nábytek, který jsi vybral, a chaotickou čtvrt a vůbec celý Istanbul, který znají jen z pohlednic a jedné nebo dvou krátkých návštěv v dětství a samozřejmě z televize.

Vlastně stejně jako ty, Hüseyine. Proč jsi vlastně chtěl jet do Istanbulu? Co o něm vůbec víš? Je to skutečně místo, po kterém toužíš, nebo jen vzpomínka? Vzpomínka na tvůj odchod z vlasti, na mezizastávku před továrnou, na místo, kde už nešlo o zapomínání a ještě ne o práci. Místo, na kterém ses mohl poprvé nadechnout.

Chceš dýchat, Hüseyine, nechceš umřít, ne teď, ačkoli jsi věřící, ačkoli jsi vždycky říkal, že na Azraelův příchod jsi kdykoli připravený, možná, říkáš si teď, jsi tajně doufal, že ti tvá víra může dopomocť k dlouhému, zdravému životu. Jak jsi byl naivní, Hüseyine. Nejsi připravený. Takhle to přece nemůže skončit. Takhle ne. Kdybys neměl jazyk těžký jako olovo a ústa stažená bolestí, která v tobě vře a žhne jako nekontrolovatelný oheň šířící se krajinou, jenž má zničit veškerý nepřátelský život, modlil by ses k Alláhovi, prosil bys Azraela, aby ti on nebo ona nebo ono daroval ještě jeden týden, prosím, ještě jeden týden, jen tenhle poslední odklad, abys své milované rodině mohl tady přímo

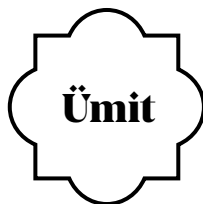
před sebou otevřít dveře od bytu a provést je těmito světlými pokoji, tohle je Hakanova a Ümitova ložnice a tohle je Perihanin pokoj, tohle je obývací pokoj a tady je náš balkon a dál u naší ložnice, Emine, je druhý balkon. Jen jeden týden, abys je vzal na procházku k vodě, abys svým dětem naservíroval çay, abys vzal dceřinu ruku do své a řekl jí, jak moc ji máš rád, abys řekl svým synům, že jsi na ně hrdý, abys zavolal Sevdě a požádal ji o odpuštění, abys zaslechl hlasy svých vnoučat, které ti už roky tolik chybí, možná o trochu víc než jen jeden týden, vždyť kouřit jsi přestal už dávno, Hüseyine, to by ti mělo život prodloužit, jak můžeš umřít na infarkt zrovna teď a promeškat všechno, co se odehraje v tomto bytě, v tvém bytě?

Hüseyine, namáháš si oči, otevřeš je dokořán, rozhlédneš se. Halime Baciová je pryč a pak je zase tady, pochopíš, že šla zavolat sanitku a teď tě prosí, abys ještě chvilku vydržel, otírá ti obličej mokrým kapesníkem, ledová látka ti přejíždí po čele, po nose, kolem cukajících koutků. Na okamžik máš pocit, jako by se ti v srdci otevírala díra, díra, v níž se veškerá bolest ztrácí, padá, mizí.

Hüseyine, víš, že bolest odezněla jen na okamžik, vrátí se, hned teď, bolest se vrátí, nedokážeš říct, jak to víš, jak to tak jasně víš, ale další křeč určitě přijde a bude nesmírně silná, odnese tě daleko odsud, víš to, a tak využiješ otvírající se prázdnoty v hrudi a z posledních sil, které v sobě najdeš, pohneš rty a bledá, panikařící Halime na tebe tázavě pohlédne, přiblíží své ucho ke tvým rtům, aby lépe slyšela, co chceš říct, zamumlaš to, jen jedno slovo, a Halime se zeptá „Co prosím? Co Prosím?“, ale ty už nemůžeš, vidíš, jak na stěnu padá stín, a na krku cítíš studené krůpěje potu, ale nemusíš se bát, Hüseyine, ten stín, to jsem jenom já.

Slibuju ti, že tu zůstanu, v tomhle domě, v tvém bytě, a až sem dorazí tvá rodina, budu nad ní bdít, dávám ti své slovo, Hüseyine, slibuju ti to, ale ty teď musíš jít, na tom nic nezměním ani já.

Neboj se, Hüseyine, pojd', nadechni se, trochu se nadechni, nasaj jen tolik vzduchu, kolik potřebuješ, aby ses znovu stal svým pánem, abys mohl zašeptat ta slova, která sis celý život schovával pro tento okamžik, ale vlastně je ještě říct nechceš, protože zatím se pořád ještě nechceš vzdát, už to však nemáš v rukou, nic už není v tvých rukou, Hüseyine, a ty to chceš udělat, než bude pozdě, nadechneš se, abys je mohl vypustit, aby ses sám mohl rozhodnout, že nastal okamžik, kdy je vypustíš, nadechneš se a zašeptáš *Eşhedü en la ilahe illallah...*

V NOCI ZAZVONIL telefon. Výkřik.

Ümit si nebyl jistý, jestli ten výkřik nepochází z jednoho z jeho snů, kvůli nimž se poslední dobou budil s knedlíkem v krku. Dokud neuslyšel otevírání dveří bytu a Hakanův hlas, zůstal ležet.

Bosý vyšel z pokoje a uviděl je všechny pohromadě, Peri, Hakana i matku, uprostřed noci. S kamenným výrazem seděli v obývacím pokoji a Ümita si ani nevšimli. *Jak se to mohlo stát? Jen tak? Proč ho hned neodvezli do Německa? Jak? Helikoptérou! A co by to změnilo? Nemají žádné pořádné doktory! To nemůže být pravda. To nemůže být pravda...* Mumlali si v temnělém bytě, dokud nevyšlo slunce a nevrátila se realita.

Baba umřel. Museli za ním, okamžitě. Ale najdi let do Istanbulu se čtyřmi volnými místy uprostřed letních prázdnin. Na to můžeš zapomenout. Peri se slzami v očích obvolala všechny cestovní kanceláře, tvář měla pomačkanou a lesklou, jako by se právě vrátila z jednoho ze svých večírků. Hakan s napjatým čelem kouřil na balkoně jednu za druhou a Ümitova matka, Ümitova matka sestávala už

jen z rozpadlých končetin, které se povalovaly na pohovce jako ingredience v guláši a bylo nemožné je znovu smyslu-
plně poskládat.

Peri našla let z Frankfurtu místo Stuttgartu a jen pro tři místo čtyř. Hakan si otevřel red bull a pokračoval v telefonování, aby zajistil ještě jedno místo. Ümit se potají radoval, že promešká termín u dr. Schumanna, ale hned se za svou myšlenku zastyděl. Syn Feraye teyze ze sousedního domu je provedl svým BMW řady 3 zácpou. Letěli aerolin-
kami, o kterých nikdy neslyšeli, a jídlo, párky s kaší, vrátili netknuté. Ümitova matka a Peri nadále bez ustání plakaly. Ümit se díval z oválného okna na chomáčovitá oblaka a přemýšlel o tektonických deskách, o nichž slyšel v hodině vlastivědy. Vznášel se nad kontinentem, neobratně přistál na jeho druhém konci a lidé kolem něj tleskali, v tu chvíli už slunce zapadalo, dvacet kilometrů před Asií.

A teď už zase svítí a ani trochu ho netrápí, že jeden život právě skončil a že to jednu rodinu zničilo. Slunce se lepí na okno a škrábe Ümita na víčkách. Zvenčí k němu proniká šumění tisíců běžících motorů a Ümit leží v tomto cizím bytě, který mu sebral otce, a přeje si, aby mu svět dal na chvíli pokoj, jen aby se na chvíli zastavil a Ümit se mohl pokusit připravit na to, co přijde. Nebo vymyslet plán, jak by se odsud mohl vyplížit, ale vlastně chce jen ležet sám v tomhle pokoji, který voní po čerstvé barvě, a nechat den plynout, aniž ho někdo bude rušit.

Nechává oči zavřené, pevně je tiskne. Pokouší se vrátit na to beztížné místo, na které se občas při usínání dostane. Chvilku předtím, než ho to odnese, než se vypne a ztratí v nekonečných temných stínech hustého německého lesa,

chvilku předtím se rozprostře mezířka mezi spánkem a nespáním, jež ho zahalí do sametu a oddělí od země a pomalu odnese a které jeho matka říká *şekerleme*. Sladký spánek.

Je to však k ničemu. Ümit se v posteli peče horkem. Na jazyku má kovovou pachut, o níž nedokáže říct, odkud pochází. Zvláštním způsobem mu připomíná dětství. Z kuchyně se ozývá šramot, ve vedlejším pokoji si povídají, na ulici troubí auta a z obchodů se line hudba. Všechno lepší než to šílené vytí včera večer. Opatrně otevře oči, strop má barvu vanilkové zmrzliny. Ümitovi je na zvracení. Celý byt voní novotou a vyžaduje, aby do něj vstoupil život. Ale život do něj nikdy nevstoupí, do tohohle bytu. Bydlí v něm smrt.

Ümit se podívá na prázdnou postel. Zelené prostěradlo je stále úhledně složené na rozkládací pohovce. Takže Hakan nedorazil. Chtěl přece letět v noci ze Štrasburku. Snad to na pohřeb stihne, říká si Ümit. V žádném případě tam nechce být sám se svou plačící matkou a plačící sestrou, kterým by rád pomohl, jenže neví jak. Hakan to umí. Určitě se tu brzy zjeví, s vlasy ostříhanými na tři milimetry, čerstvě oholený, ve své široké čelisti bude žvýkat žvýkačku, aby zahnal veškerou nervozitu, Hakan všechny aspoň trochu uklidní, matku obejmě, popláce Peri po rameni, zatímco Ümit bude stát opodál a sledovat to a pak se jako vždy pokusí udělat všechno přesně po něm.

V pokoji je k zalknutí. Ümit se skoro nemůže nadechnout. Ale chce tu ještě chvíli zůstat sám, tady na rozkládací pohovce, než půjde za Peri a matkou. Když včera přijeli taxíkem z letiště, dole na ulici už postával hlouček mužů, kteří znuděně kouřili jednu za druhou a vzali z taxíku jejich kufry, aby se přičinili. Nahoře přede dveřmi bytu se navršila obrovská hromada babičkovských bot, polobotek, černých,

hnědých, tmavomodrých, z kůže i plastu imitujícího kůži. Uvnitř sedělo na sebe natlačených určitě padesát žen, které se modlily a plakaly a modlily, jako by si všechny ty roky prolévání slz i modlitby trénovaly. Muži se přesunuli zase dolů před dům. Co to krucinál bylo za lidi? Jak se o Ümitově otci dozvěděli tak rychle? Kdo je sem pozval?

Ümit co nejrychleji přeběhl do koupelny, zamkl se, a zatímco seděl rozechvělý na okraji vany, naslouchal tlumenému nařikání z vedlejšího pokoje. Ta, která plakala nejhlasitěji, nebyla jeho matka. Nedokázal její hlas zařadit, zněl jako od opice, jež zešílela. Když Ümit později otočil klíčem, opatrně otevřel dveře, prošel temnou chodbou a pomalu vstoupil do přeplněné místnosti, kterou jeho otec zařídil jako obývací pokoj a která teď příšerně páchla potem starých žen, zjistil, že ta šílená opice je jeho teta Ayşe.

Poznal ji podle levého oka s bílými řasami a chybějícím obočím. Působilo jaksi obnažené. Ümit si všiml, že oko se od toho druhého navíc liší i barvou. Zvláštní, že Ayşe yenge tolik plakala, tak blízka si se svým švagrem přece nebyla. Ümitův otec o svém bratru Ahmetovi a jeho ženě Ayşe mluvil jen zřídka, nikdy k nim nepřišli na návštěvu, nikdy nezavolali, ani na bayram. Ümit znal Ayşe z černobílé fotografie, na níž teta s Ahmetem amcou pózovali v objetí před růžovým keřem, muselo to být krátce poté, co se přestěhovali do Vídně. Také Ümitovi rodiče měli podobné fotky z raných dob v Rheinstadtu, před květinovými záhony nebo u fontány v Poštovní ulici. Ümit měl ty snímky moc rád a často si je prohlížel, možná kvůli tomu, že vyprávěly o hledání, o hledání krásy v novém životě.

Ayşe yenge, mohutná a tlustá, seděla v tureckém sedu uprostřed obývacího pokoje mezi dvěma ženami, které

vypadaly jako její osobní strážkyně a trpělivě odpočítávaly kamínky na modlitebních řetízcích. Ty dvě byly jediné, jež neplakaly. Jejich těla byla zahalená do dlouhých černých hábitů připomínajících prostěradla, z nichž vykukovaly jen jejich kulaté tváře. Ayşe se šátek naopak dávno svezl na ramena, pořád dokola se plácala do kolen a vydávala rytmické skřeky. Možná se bojí, pomyslel si Ümit, že je na řadě. Možná proto tolik pláče. Nebo ještě pláče po svém muži, který umřel teprve loni.

Ümit se rozhlížel po matce a Peri a hned si všiml, že se sám pomalu stává středem pozornosti, aniž se tomu mohl bránit. Všechny ty ženy, které kolem něj seděly na skládacích židlích nebo na podlaze, se s hlomezem jedna po druhé začaly zvedat, zpomaleně vstávaly a blížily se k němu jako zombíci ve filmech, na které se Hakan občas po nocích díval. Vytvořily zombie frontu, aby mu všechny vlhkými polibky a objetím postupně vyjádřily soustrast, některé z nich v jazyce, jemuž Ümit nerozuměl. Všechny byly cítit stejně, po kolínské a zápachu z úst. Ümit se pokaždé snažil udržet mezírku mezi svým hubeným trupem a teplými, měkkými prsy žen, ale marně.

Koutkem oka hledal Peri, a když ji konečně objevil, chtěl jí dát znamení, aby ho zachránila. Peri však jenom stála v rohu a zírala na své nohy. Ze způsobu, jakým si znechuceně přejížděla hřbetem ruky po tvářích, poznal, že i ona byla vtažena do tohoto soustrastného štrúdlu. Přesto se Ümit uprostřed polibků cizích žen cítil nekonečně sám. Připadal si jako malý sirotek, kterého celý svět oplakává a lituje, protože bez otcovy ochranné ruky nad svou hlavou to nikdy nikam nedotáhne. Ubožák.

Ümit ještě stále leží v posteli. Slyší útržky rozhovoru a kroky z chodby, na níž umřel jeho otec. Vzduch v pokoji stojí a žhne, je nesnesitelný. Ümit se chce pohnout, ale nemůže. Leží ve své vlastní lepkavé šťávě. Musí myslet na cizí jazyk zombie žen i na to, že jím včera mluvila i jeho matka. Jak to, že Ümit vůbec netušil, že jeho matka ovládá cizí jazyk? Proč ho od ní dosud nikdy neslyšel? Vždycky si myslel, že matka umí jen turecky a asi tři slova německy. A najednou tam stála a odpovídala a Ümit nevěděl, co říká. Kde se to naučila?

Ümit se domnívá, že to byla kurdština, protože ve zprávách se kvůli zadržení jakéhosi Öcalana pořád mluví o Kurdech. Ale jak je možné, že by si Ümit nevšiml, že jeho matka je Kurdka? A nebyl i jeho otec Kurd? Kým jsou pak jeho sourozenci a Ümit sám? Copak nikdy pořádně neposlušal, když se o tom mluvilo? Oddával se jako vždy snění? V patnácti už člověk snad musí vědět, kým je. Ümit tam teď přece nemůže jen tak vtrhnout a zeptat se, *Anne, jsme Kurdové?* To je absurdní a trapné, něco takového se přece ví.

Podáří se mu vyskočit, provede to rychle, vyklopí okno a sáhne po walkmanu a pak si zase vleze pod přehoz. Byl to příliš rychlý pohyb, pokoj se točí. Ümitova hlava ztěžkne, kovová pachut' už mu neleží jen na jazyku, kov se šíří i do jeho mozku. Každý nádech jeho těla působí mechanicky, v uších mu skřípá, jako by jeho myšlenky byly panty, které už dlouho nikdo nenamazal. Ümit si povzdechne a zapne walkmana, aby skřípání přehlušil. *And if you don't know now you know* rozléhá se Biggieho hlas v Ümitově plechové hlavě. Kazetu mu nedávno daroval Hakan, krátce předtím, než se odstěhoval. Ümit měl nejdřív radost, že už nemusí sdílet pokoj se starším bratrem. Ale jen co Hakan odešel,

přepadl Ümita zvláštní strach. Co když se ve spánku udusí a nikdo si toho nevšimne?

Aspoň tady bude pokoj zase sdílet s Hakanem. Jestli se ovšem Hakan vůbec ukáže, logicky. Ümit převine kazetu na Mariah Carey. Ta na Hakanově kazetě samozřejmě nebyla, na to on není. Ümit přetočil jeden z Hakanových nudnějších kousků písničkou „The Beautiful Ones“, kterou si nahrál z rádia. Bohužel na samotném vrcholu písničky, kdy se Mariah Carey a Dru Hill snaží jeden druhého přezpívat, do toho vstoupí moderátor. Proto si Ümit předsevzal, že si tady album *Butterfly* koupí. Peri mu vyprávěla, že v Turecku jsou obchody, ve kterých si může nechat sestavit kazetu se všemožnými písničkami nebo si koupit kopie alb za pouhou marku nebo tak nějak. Ümit takové věci nezná, naposledy byl v Turecku, když mu bylo devět, a vzpomíná si jen na cukrové krystalky na sušenkách Haylayf a na holčičku, kterou před obchodem se sušenkami přejel nákladák. Její tělo, jež sebrali Ümitovi před očima, bylo malé a křehké jako tělo mrtvého ptáčka na krajnici.

Když si Ümit na dívku se sušenkami vzpomene, obvykle se rozpláče. Většinou pláče i při poslechu písničky Mariah Carey. Od té zprávy je ale všechno jinak. Od včerejšího telefonátu, od nočního výkřiku, nebo ne, vlastně až od okamžiku, kdy Ümit ospale vstoupil do obývacího pokoje a zahlédl svou rodinu, nebo to, co z ní zbylo, jak před ním sedí v slzách a v šoku, už Ümit plakat nedokáže. Maluje si, že odted bude někým jiným, myslí si, že ke ztrátě už došlo. Jen ji ještě necítí, ještě nedorazila do jeho těla, Ümita nic nebolí. Zbyl jen ten pocit. Lítost.

Ümit musí neustále myslet na ten den, kdy jeho otec stál na kraji fotbalového hřiště při jednom Ümitově

domácím zápase a úplně sám od postranní čáry najednou zakřičel: *Saldir! Koş oğlum!* A Ümit běžel dál, na otce se nepodíval, hlavu měl plnou bubnujících myšlenek, styděl se, že na něj otec přes celé hřiště křičí povely v turečtině, místo aby v klidu postával s ostatními tatínky opodál, popíjel radler a sem tam něco zahulákal německy. Styděl se, že se tam otec stavil jen tak na zpáteční cestě z obchodu, s plnou nákupní taškou v ruce, navíc igelitkou s nápisem Aldi, a co Ümit opravdu nechtěl, bylo, aby ho ostatní spojovali s touhle taškou z Aldi. Večer toho dne Ümit otce poprosil, aby na jeho zápasy už nechodil. Stál nesměle v kuchyni, ruce v kapsách kalhot, a prohlásil: *Babo, rozptyluješ mě od hry.* Otec však přesně věděl, která bije, a zadíval se na syna. Ümit by si teď přál, aby ten všeříkající pohled nikdy neexistoval.

Je tu prázdnota. Vznikla už před časem, byla tu i v době, kdy byl otec ještě naživu. Ümit si určitě zvykne, že už otec není, člověk si koneckonců zvykne na všechno, ale jak dlouho to potrvá? A ještě důležitější je: Kdy si na to zvyknou ostatní? Kdy bude Ümit moct zase mluvit s matkou, aniž se bude obávat strachu v jejích očích?

Od věcerejška totiž vypadá, jako by ji pohltila panika, možná z toho, že neví, jestli tu bolest přežije. Bude otec Ümitovi chybět až tehdy, kdy se nebude muset strachovat o sestru a matku, které od toho nočního telefonátu přicházejí o rozum? Zhroutily se na letišti, zhroutily se v letadle, zhroutily se při pasové kontrole, zhroutily se na stanovišti taxi, to už byly tak vyřízené, že se musely navzájem v dřepu podpírat, aby se nevyvály v odpadcích na zemi. A Ümit pokaždé ztuhl a sklopil zrak, snažil se vypadat co nejnenápadněji, jako cizí člověk ponořený do myšlenek, který jen

náhodou stojí hned vedle těch dvou zlomených žen, a přál si, aby zmizel, aby se ocitl někde jinde, nebo alespoň o deset metrů dál, protože to vypadá, že svět od něj očekává něco, čeho není schopen.

Mrtvý. Je mrtvý. Co je to vlastně smrt? Stav podobný spánku, jen delší? Nekonečný? Jako sen, akorát bez těch schodů, na kterých se někdy při pádu probudí? Sladký spánek? Copak člověk ve skutečnosti neumírá celý život, protože každé ráno vstává jako jiný člověk, každý den o něco bojácnější, smutnější, jako někdo, kdo věří ještě méně? Neumřela přes noc i osoba, kterou byl Ůmit včera? Může se člověk vrátit ke stejné lehkosti, již v sobě cítil například v deseti letech? Ne? Tak kde je ten chlapec teď? Kde?

Ůmit si přetáhne peřinu přes hlavu a myslí na Jonase. Ve skutečnosti dr. Schumannovi slíbil, že každou myšlenku na Jonase zažene jako nevídaný myšlenkový mrak. A pokud by mu to přišlo obtížné, má tahat za gumičku, kterou běžně nosí na zápěstí, za tenkou gumičku, kterou někdy bývá stažená jarní cibulka v supermarketu. Dr. Schumann mu ji položil do dlaně, jako by šlo o vzácný dar, o důležitý nástroj, kterým bude moct utnout kolotoč myšlenek ve své hlavě. Ale dr. Schumann je daleko a gumička leží v odpadkovém koši na frankfurtském letišti. Ůmit je lapený v tomhle smutečném bytě a jediné, co ho dokáže odtud odnést, je kolotoč. Smích v Jonasových očích, když vstřelil branku. Po zápase mu Ůmit vždycky gratuloval letným objetím, které si pak v noci nechal tisíckrát běžet v hlavě a pokaždé ho pozměnil, aby bylo vřelejší a delší, až nakonec Ůmit a Jonas leželi uprostřed hrací plochy a třeli si o sebe svá těla, jako by chtěli zažehnout oheň.

Ümit se pokouší vzpomenout si na vůni Jonasova dresu, ke kterému si někdy čichal v kabině, když byli všichni ve sprše. Jonasův pot voněl jako Juicy Fruit. Ümit vklouzne rukama do slipů. Nic se však nestane. Na kazetě zase začne hrát Hakanova písnička, „Ruff Ryders Anthem“. Ümitova pravá ruka to ještě několikrát zkusí, než to vzdá. Divné. To se mu nikdy nestalo. Možná za to může zármutek kvůli jeho otci, který Ümit včera prostě nedokázal cítit, aspoň ne tak jako ostatní. Nedokázal plakat, nemrštil sebou na zem, prostě tam jen tak stál a cítil v sobě netvora, netvora, který se pořád zvětšoval a všechno požíral, jeho myšlenky, pocity i hlad.

Ve vydýchaném příšeří pod dekou právě přemýšlí o tom, že zármutek možná u všech lidí probíhá jinak, u jeho matky a sestry se projevuje neustálým hroucením se a u Ümita ptákem, který zůstává nehybný a zvadlý, když vtom mu někdo náhle strhne peřinu a Peri nad ním stojí s tváří bez výrazu a šátkem na hlavě. Něco prohodí, ale Ümit slyší jenom DMX, jak štěká refrén, a reflexivně vytáhne ruce ze slipů. Peri nehne brvou, otočí se na podpatku a odejde z pokoje. Možná to neviděla. Ümit si sundá sluchátka, natáhne si kratasy a jde do koupelny.

Chladná voda mu tak dlouho pleská o tváře, až knedlík v jeho krku povolí. Ümit už den a půl nic nesnědl. Jeho sestra s matkou sedí v obývacím pokoji u prostřeně snídaně. Stůl je velký a kulatý, vypráví o plánech na společné rodinné jídlo a herní večery s hracími kameny okey. Tedy o věcech, které se v téhle rodině nikdy nedějí. Ümit začne stůl okamžitě nenávidět. Přesto se k němu posadí, protože neví, co by jinak dělal. Sousedka s tlustými brýlemi z bytu pod nimi je zase tady a rozlévá čaj do skleniček. Ze syčení horké vody v konvici Ümita rozbolí hlava.

„Kde je Hakan?“

Jeho otázka se rozplyne ve vzduchu.

Všichni dál žvýkají gumový chleba, popíjejí čaj barvy zaječí krve, předstírají, že snídají, ale nikdo se meruňkové marmelády, vodního melounu nebo čehokoli na stole, co by mohlo mít nějakou chuť, ani nedotkne. Emine jen uplakanýma očima hledí na zářivý červenohnědý čaj ve své skleničce a sedí tam jako prázdná schránka. Peri naopak působí čile, mnohem čileji než včera. Čerstvě umyté vlasy má teď spletené do copu. Je už skoro taková, jak ji Ümit zná: sedí v tureckém sedu na židli a s vážným výrazem usrkává čaj, v hlavě se jí honí sto myšlenek najednou.

„Peri, kde je Hakan?“

„Nestihl letadlo. Přiletí dnes večer.“ Peri letmo pohlédne napravo, aby nenápadně zjistila, jak matka zareaguje. Matka odloží skleničku a vyčerpaně vydechne. Periiny velké tmavé oči se varovně obrátí na Ümita.

„Až večer?“ zeptá se přesto. „Takže to nestihne na...?“

V místnosti to zacuká.

Jako by se Peri a sousedka pokoušely rameny zahnat slovo pohřeb.

Sousedka se posadí vedle Ümita a položí svou chladnou ruku na jeho. Její tvář je úzká a protáhlá jako maska z filmu *Vřískot*.

„Tvůj otec čeká v hale už více než den. Nemůžeme ho tam nechat déle ležet. Musíme ho předat zemi.“

Předat zemi? Nač ten spěch, pomyslí si Ümit, ale tentokrát to neřekne. Matka si sundá hedvábný šátek a rukama si začne ovívat obličej. Její bledé tváře se zbarví, rozčílí se. Sousedka vstane od stolu a přinese jí z kuchyně skleničku vody.

„Tady, Emine.“

„Díky, bacım,“ řekne Ümitova matka ochraptělým hlasem a trošičku se napije.

„A kde je Sevda abla?“

Peri přimhouří jedno oko a tím druhým se na Ümita varovně zadívá, *zmlkni už konečně*, říká mu tím pohledem. *Prostě mlč.*

Matka se oběma lokty opře o stůl a otevře dlaně vzhůru, jako by se připravovala na modlitbu.

„Rabbim! Daruj mi trpělivost!“

Peri zavrtí hlavou, protože ví, co bude následovat, a pořád se dívá na Ümita, *vidíš, co jsi provedl.*

„Tyhle děti,“ zasyčí matka a trup se jí pohupuje jako těžká loď v oceánu. I Ümit ví, co teď přijde. Všechno na jeho matce bylo vždycky poněkud dramatické, takže každá nastávající emoce se ohlašuje dopředu, gesty a vzdycháním, a vrcholí v podobě zblázněného krevního tlaku. Dá se až příliš jednoduše vyvést z míry, vždycky to tak bylo. Přesto se Ümit lekne, když matka bouchne sevřenou pěstí do stolu.

„Tyhle děti! Mají jeden jediný úkol,“ křičí Emine a zdvihne ukazováček k nebi. „Jeden jediný! Jejich úkolem je důstojně pohřbit své rodiče. A i to je na ně moc! Dokonce i to je na ně moc!“

Peri si posune židli blíž k matce.

„Anne! Ümit a já tu přece jsme. Nerozčiluj se, pozor na tlak,“ prohlásí a něžně ji pohladí po zádech, jako by ještě lavinu mohla zadržet.

„Ale co je se Sevdou ablou? Kde je?“ zeptá se Ümit potichu sousedky. Ta mu na talíř položí kousek ovčího sýra a na znamení, že neví, zavrtí hlavou.

Matka se mezitím dostala do ráže. Podruhé bouchne do stolu. Tentokrát se leknou všichni.

„Ani tvoje sestra nestihla letadlo! Je to vůbec možné? Je to možné? Sevda si o sobě myslí, že je nejchytřejší na světě, myslí si, že je něco lepšího než my jenom proto, že si vydělala trochu peněz. Ale podívej, nedokáže ani přijít včas na letiště. Je k ničemu!“

Hlava se jí zhroutí do dlaní. Trup se jí chvěje, začne vzlykat.

„Čím si to zasloužil? Váš otec si to nezasloužil...“

Peri zakouří očima a tiše vstane. Bezmocně zavrtí hlavou. Sousedka na ni kývne a převezme to po ní, posadí se vedle Emine, aby ji utěšila, jako by se s ní neseznámila teprve včera. Proč se o ně sousedka vlastně tak stará? Nemá nic lepšího na práci? Asi ne. Ale jak to může dělat s takovým soucitem, jako by šlo o její vlastní rodinu, o její vlastní smutek? Ümit ví, že by jí měl být vděčný, ale její chování mu připadá neoprávněné, a kromě toho ho děsí její obličej připomínající masku.

Matka nařiká tak nahlas, jak ji Ümit ještě nikdy kvílet neslyšel. Ümitovi se sevře hrudí. Rozhlédne se kolem s hlavou napůl svěřenou. Jestlipak se mu tentokrát povede plakat s nimi a obejmout matku? Nebo smí dělat prostě to, co teď opravdu chce, totiž vstát a odejít za Peri, která se otočila a míří do zadního pokoje, kde je druhý balkon? Nemůže si tam na balkoně prostě dát s Peri napůl cigaretu? Ümit neví, jaké rozhodnutí je správné, a tak tam zůstane sedět a nehýbe se.

Musí myslet na Sevdu. Nikdy nepochopil, jaký problém mezi sebou matka a jeho starší sestra měly. Když se Sevda vdala a odstěhovala, byl ještě dítě. Je to dávno, a co si vzpomíná, vždycky se k sobě chovaly chladně. Ümit